

L'OBRA I EL MECENATGE INTEL·LECTUAL DE RAFAEL PATXOT I JUBERT*

No constitueix cap menyspreu envers els mecenes que actualment rep la cultura catalana, afirmar que no n'hi ha hagut cap de tan vast, tan profund, tan intencionat i tan intel·ligent com el que li oferí Rafael Patxot i Jubert en el període 1925-1936. Solament té un parió amb el que en la mateixa etapa exercí Francesc Cambó. Anà de ben poc com Catalunya no retribuís Rafael Patxot amb una moneda ben semblant a la que destinà el poble jueu a la paga d'allò que la humanitat devia al Crist. Patxot hagué d'exiliar-se per salvar la vida en circumstàncies prou dramàtiques per a tota una generació, i la part conscient de Catalunya li deu encara l'expressió de reconeixença pels seus alts mecenes.

Creiem un deure indefugible aprofitar els dies que Rafael Patxot i Jubert ha aconseguit els seus 90 anys per a contribuir a fer conèixer allò que aquest home extraordinari féu per la seva terra, sobretot a les generacions més joves, que és probable que no en tinguin una idea gaire clara.

Naixia a Sant Feliu de Guíxols l'any 1872, plançó d'una família d'industrials surers. L'avi havia estat un formidable personatge empordanès i molts dels trets del seu caràcter, els trobem reproduïts en el nét. El pare havia excel·lit com a pianista.

Rafael Patxot fou educat a Anglaterra. Ell mateix diu que "navegant en una voracitat mental insaciada" semblà trobar en Flammarion "astrònom, bohemí, poeta i literat" l'acord amb el seu esperit. La mort prematura de la seva mare el féu tornar a Sant Feliu de Guíxols.

L'Observatori astronòmic de Sant Feliu

Un somni de joventut aleshores prengué realitat. Tenia 23 anys, i es construí un observatori astronòmic amb cúpula de planxa d'acer, de 5,30 m de diàmetre interior. L'aparell base fou un refractor equatorial doble, de 0,22 m d'obertura, el qual quedà instal·lat a la primavera de 1896 i inicià a la Península treballs micromètrics d'estrelles múltiples. Altres aparells complementaren la instal·lació. Aviat, però, la secció meteorològica anà subrepujant l'astronòmica. Fruit dels treballs realitzats a l'observatori fou el magnífic volum de resultats del 1896 al 1905, aparegut el 1908. Com a apèndix, l'edició inseria els *Materials per a la pluviometria catalana 1896-1905*, amb el resum de les dades que l'observatori havia centralitzat procedents de col·laboradors dispersos pel Principat, el Rosselló i les Balears. L'èxit d'aquesta part de la publicació féu intensificar la xarxa pluviomètrica, i, més tard, l'Observatori publicava un segon volum exclusivament de pluviometria catalana, amb els resultats del quinquenni 1906-1910, el qual volum dedicà a l'Institut d'Estudis Catalans.

L'Observatori de Sant Feliu continuà funcionant fins que el seu propietari es traslladà definitivament a Barcelona. Ales-

hores aquest regalà els aparells de la part meteorològica al monestir de Montserrat i oferí la magnífica equatorial a la Societat Astronòmica de Barcelona, de la qual era president Eduard Fontserè. El darrer concebé la idea de muntar-la al Parc de Barcelona i fer-ne una institució semipopular per l'estil de la Urània de Zuric, però el projecte no pogué surar i, en dissoldre's la Societat Astronòmica, l'equatorial fou dipositada a la Universitat de Barcelona, on encara està en actiu. S'hi fixà una placa de bronze que indicava que era donatiu de Rafael Patxot, la qual darrerament ha estat suprimida.

L'època de "L'Avenç"

Patxot freqüentava el famós establiment de llibreria i fogar d'iniciatives culturals que Massó i Torrents i Casas-Carbó obrien, primer a la Portaferrixa, després a la Ronda de la Universitat, i darrerament a la Rambla de Catalunya de Barcelona. Col·laborà a la col·lecció popular de volums de cobertes vermelles que publicà la casa, amb la traducció d'*Urània*, de Camille Flammarion, la del *Viatge entorn de la meua cambra*, de Xavier de Maistre, els volums dels *Plaers de la vida*, de Lord Avebury, i una interessant antologia de prosadors nord-americans. Allí lligà una estreta amistat amb Pompeu Fabra, Massó i Torrents, Mn. F. Clascar, i d'altres que havien de tenir una gran influència dins l'Institut d'Estudis Catalans.

L'aprenentatge de mecenes

Poc temps després esdevingué marmessor d'una parenta, amb facultats i disponibilitats per a aplicar-se a allò que en digué, amb la seva ironia característica, "beneficència intel·lectual". Fou aleshores que desenrotllà el magne mecenatge base de la Fundació Concepció Rabell. N'havia fet l'aprenentatge amb la Fundació Montserrat Patxot i Rabell, instituïda a Sant Feliu de Guíxols en piadosa recordança d'una filla que prematurament li fou arrabassada per la mort. Es tractava d'una institució dotada a favor d'una noia pobre, la qual fou atorgada anualment i ininterrompudament entre 1919 i 1931. Aquesta dotació es complementava amb una pensió temporera o vitalícia a una mare necessitada o a una vella desvalguda, pensió establerta en honor de la mare del fundador. El 1925 instituïa la Fundació Maria Patxot i Rabell, en memòria de la segona de les filles, també traspasada prematurament, i destinada a una beca d'estudis per a noies. Obtingueren aquest profit personalitats femenines que avui es troben en el punt més alt del reconeixement de llurs mèrits.

* Publicat amb motiu d'haver-se escalfat no fa gaire els noranta anys de Rafael Patxot.

Els concursos

L'any 1919, en honor del seu pare, instituí els concursos musicals Eusebi Patxot i Llagostera per a compositors. En confià l'administració a l'Orfeó Català. Basta indicar que els premis foren atorgats a Juli Garreta, Josep Sancho Marraco, Antoni Planàs, Eduard Toldrà, Mn. Higiní Anglès, Joaquim Zamacois, entre altres.

El 1920, i destinats a estudis històrics, polítics i socials, instituí els concursos Rafael Patxot i Ferrer, i en confià la convocatòria a l'Acadèmia de Bones Lletres fins a l'any 1930, en què, havent sorgit algunes dificultats, foren estructurats en un nou pla. Cada any eren anunciats diversos premis sobre matèries també diverses. Aquestes variaven a cada convocatòria, i eren pregonament meditades. En llur simple enunciat constituïen tot un programa i, no cal dir-ho, una intenció. Heus-en aquí alguns dels temes: "L'anul·lació de la personalitat humana com a tendència política i social de l'estatisme contemporani"; "La preterició de la intel·ligència i la materialització del concepte de treball produint la minva de l'espiritualitat"; "Regressió pública de l'Europa contemporània"; "La llibertat religiosa i l'estatisme contemporani"; "Apologia de la personalitat humana com a gènesi social i fonament d'un Dret públic coincident amb el Dret natural". Figuren entre els estudiosos premiats: Ferran Soldevila, Dr. Ulla Deibel, Josep M. Roca, Constantin Marinesco, Jacques Flanc, Buy S. Hutchinson Harris, Josep Vandellós, etc.

L'Institut Patxot

L'any 1926 Rafael Patxot convocà, en un estatge, encara nu de mobiliari, del carrer de la Cucurulla, Eduard Fontserè, Jordi Rubió, Agustí Duran i Sanpere, el mestre Francesc Pujol i Josep M. Batista i Roca, i constituí el Consell de la Institució Patxot, amb l'objecte de reunir i sistematitzar totes les iniciatives i tots els treballs que, sota el patrocini del fundador, restaven escampats. En aquells moments, a més dels ja ressenyats, aquells eren: les "Memòries Patxot", posades sota la cura de la Biblioteca de Catalunya; la "Bibliografia General Catalana" que havia de comprendre tot el que existia publicat en català, dirigida per Jordi Rubió; els "Manuscrits Catalans", que, sota la direcció de Pere Bohigas, igualment havien d'aplegar llistes i textos de tots els indèxits de la nostra llengua; el "Llegendari Popular Català", del qual s'ocupava Rosend Serra i Pagès; l'estudi de la Premsa Catalana, a cura de Givanel i Mas; la "Bibliografia Històrica de Catalunya", a mans d'Agustí Duran i Sanpere, la qual s'iniciava amb la publicació de "Solemnitats de Catalunya"; per fi, el "Refraner Popular", que s'emprenia Josep M. Batista i Roca.

A més de les "Solemnitats", aparegueren en aquesta època, dins les publicacions de l'Institut Patxot, l'obra de Millàs-Vallicrosa "Assaig d'història de les idees físiques i matemàtiques de Catalunya durant l'Edat mitjana", la qual inicià la sèrie dels Estudis Universitaris Catalans que passà a atendre el nostre mecenes. També "Guia Terrena", el pare P. Xiberta; l'"Atlas Pluviomètric de Catalunya", de Joaquim Febrer; la "Quaresma de Sant Vicent Ferrer de 1413", de J. Sanchis i Guarner; les "Sonates de Beethoven", de Blanca Selva, prefaciades pel mestre Lluís Millet; "La politique orientale d'Alphonse V d'Aragon, roi de Naples (1416-1458)", del prof. Marinesco, de la Universitat de Cluj (Romania). Encara: de S. Hutchinson Harris, l'obra "The Doctrine of Personal Right"; de J. Serra i Ràfols, "Forma Conventus Tarraconensis"; J. Givanel i Mas, "La Premsa Catalana" (tres volums);

LES LLETRES

les "Converses sobre la Universitat de Barcelona"; la *Bib* de Sant Pere de Roda (reproducció dels folis més interessants de la guerra civil deixà inacabats molts altres treballs començats per la institució, i, encara, destruï llibres impresos i a punt de sortir i d'altres a mig imprimir, tals com "Leges Palatinae. Jaume II de Mallorca", del Dr. Willemsen; l'estudi sobre la immigració, de Lluís Creus i Vidal, i "Els diplomes carolingis", de Ramon d'Abadal, entre altres.

El concurs de La Haia

Després de fallida la convocatòria a través de la Universitat de Ginebra, per fi fou feta a La Haia la crida d'un concurs Patxot per a premiar un tractat sobre la "influència del dret internacional i les institucions contemporànies extranacionals sobre el Dret públic intern". El propòsit era de fer sorgir un tractat de Dret públic general. La crida fou signada per Anzioletti, president del Tribunal Permanent de Justícia Internacional de La Haia, Jonkeer W. J. M. Eysinga, rector de la Universitat de Leiden, i el nostre Francesc Maspons Anglasesell. El jurat es complementà amb Sir Cecil Hurst, d'Anglaterra. El premi no fou atorgat, però entre els disset treballs presentats se'n recomanà un: "Der Wandel der Ideen. Staat und Volk als Ausserung des Weltgewissens", publicat a Barcelona per l'Institut Patxot el 1923.

Aquest concurs portà una conseqüència. A la Biblioteca del Palau de la Pau es presentaren diversos concursants demanant llibres per a situar-se principalment en allò que afecta la personalitat social de Catalunya, que era la promotora del concurs. La manca d'un fons per a atendre aquesta sol·licitud es féu evident. Patxot i Maspons es posaren conjuntament a treballar per satisfer aquesta necessitat. Patxot féu un assaig d'index d'un volum destinat a l'estranger, on s'havien d'exposar sinèticament els antecedents de la personalitat social del nostre poble, una mena de *vade mecum* de Catalunya que donés orientacions als investigadors i els assenyalés el camí per a trobar les fonts documentals segons l'especialització de cadascú.

El segon concurs de La Haia fou convocat el 1934 i s'hi demanava un treball sobre la revisió del concepte d'Estat, recomanant als concursants l'experiència de Catalunya. En el jurat figuraven Alexander P. Fachiri, jurista del Temple de Londres, i Robert Guex, magistrat del Suprem suís, a més del nostre Maspons. El tercer concurs havia d'ésser convocat el 1938, amb el tema "Doctrina del Dret d'Asil"; però, consultat el govern de l'Estat suís, on aleshores residia Rafael Patxot, hom li deixà endevinar que era preferible que no es tractés una matèria semblantment compromesa.

La medalla d'or del Centre Excursionista

L'any 1923 Rafael Patxot va ésser elegit president del Centre Excursionista de Catalunya. No acceptà, i, en compensació, dotà una medalla d'or a adjudicar anualment a qui més s'hagués distingit dins el camp d'acció de l'entitat. Foren adjudicades 13 medalles fins a l'any 1935, iniciades amb la concedida amb caràcter pòstum a Cèsar August Torras; la darrera fou destinada a Eduard Toda. Les persones escollides per a tributar-los la distinció no foren exclusivament excursionistes: hi trobem Francesc Matheu, la senyora Vidua de Vedaguer i Callís, el pare Bonaventura Ubach, etc.

La Fundació de l'estudi de la Masia Catalana

El mateix any 1923 Patxot, en nom de la Fundació Concepció Rabell, oferí al Centre Excursionista els mitjans per a realitzar un estudi de la masia catalana sota els seus múltiples aspectes. El propòsit era d'arribar a publicar una obra monumental considerant la masia sota els punts de vista arquitectònic, de mobiliari, d'indumentària dels seus estadants, de la seva ordenació jurídica, dels aspectes geogràfic, toponímic, etnogràfic, religiós, moral, social, històric, literari, etc. Quan, l'any 1925, Maspons i Anglès ocupà la presidència de l'entitat, l'obra prengué un gran increment. L'any 1928 l'arxiu de la Masia aconseguia uns set mil clixés fotogràfics, un gran complement de dibuixos i nombroses monografies. S'havien fet concursos i exposicions, una d'aquestes darreres a les amples sales de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre, i altres a diverses entitats excursionistes. Aquest enorme material restà malauradament sostret a l'accés dels estudiosos, i encara hi continua, sense que la magna publicació propugnada hagi pogut trobar camí per a eixir a la llum.

L'Obra del Cançoner Popular de Catalunya

Rafael Patxot va refusar sempre els càrrecs representatius. Ja hem dit que fou elegit president del Centre Excursionista i no n'acceptà el càrrec. Li fou també oferta la presidència de l'Orfeó Català, però el mestre Millet, malgrat l'argumentació i la insistència, hagué de declarar-se vençut.

A redós de l'Orfeó, i dins les tasques de la Fundació Concepció Rabell, fruit d'unes converses amb els mestres Millet i Pujol, l'any 1925 Patxot instituí l'Obra del Cançoner Popular. Va llogar un piset a la Via Laietana, on fou instal·lada l'oficina, de la qual el mestre Pujol esdevingué el cap, tenint com a col·laboradors el mestre Samper i personal supletori divers. Seguint el seu costum de controlar personalment les seves fundacions, Patxot hi tenia també la seva taula de treball, i hi acudia cada matí. L'empresa va funcionar fins a la mort del mestre Pujol, i després d'ocorreguda es produïren al seu entorn esdeveniments molt lamentables.

L'Obra trametia "missions" compostes d'un músic i un literat, a fi que recorreguessin totes les contrades on es parla català, i en recollissin la lletra i la música de les cançons. En alguns casos els enviats anaven proveïts d'un fonògraf per a millor transcripció de l'entonació i modulacions de certs cantaires rurals remarcables. Figures que més tard s'han enlairat a llocs preeminents de la nostra intel·lectualitat feren aquest treball a ple camp, sota els auspicis del Cançoner. Entre aquests podem citar Mn. Higiní Anglès, Jaume Massó i Torrents, Mn. Francesc Baldelló, Baltasar Samper, Ventura Gassol, Pere Bohigas, Joan Llongueras, el mestre Francesc Pujol, Mn. Joan Puntí i Colell, el mestre Joan Tomàs, etc.

Una petita part de l'enorme arsenal recollit i estudiat aparegué en els tres volums de "Memòries" que foren impresos entre 1926 i 1929. També fou publicada "L'oeuvre du chansonnier de la Catalogne", deguda al mestre Francesc Pujol.

Una forta amistat i una gran compenetració ha lligat els dos il·lustres nonagenaris Rafael Patxot i Eduard Fontserè. El primer va fer una reserva de les disponibilitats de la Fundació Concepció Rabell destinada a donar un nou increment a l'estudi dels núvols. El Dr. Fontserè donà estat oficial, però autònom, a la iniciativa dins el Servei Meteorològic de Catalunya, que havia fundat i dirigia. Es proveí de col·laboradors escollits, i aviat l'Arxiu de Núvols català meresqué l'atenció dels estudiosos d'arreu del món, fins al punt que el general Delcambre, president de la Comissió Internacional de l'Estudi de Núvols, vingué a Barcelona a examinar els treballs realitzats. D'aquesta visita, en resultà la reunió a Barcelona de la Comissió Internacional, que el Dr. Fontserè rebé amb una magnífica exposició de fotografies de núvols, la qual provocà intervencions irreflexives d'alguns organismes. A despeses de Patxot fou publicat l'"Atlas Elemental de Núvols", del mateix Dr. Fontserè, en edició catalana i francesa. També s'havia publicat, com hem dit abans, l'"Atlas Pluviomètric de Catalunya", de J. Febrer.

La Institució Patxot, en nom de Catalunya, oferí de fer-se càrrec de l'"Atlas Internacional de Núvols", codi que havia de regir les observacions de tot el món. La proposta prengué estat públic, per boca del Dr. Fontserè, en el Congrés de Copenhaguen, i el Comitè Meteorològic Internacional s'associà a l'Institut Patxot a fi que l'Atlas Internacional aparegués en francès, anglès, alemany i català.

L'obra nefològica patrocinada pel nostre il·lustre mecenes prosseguí fins a reunir un material ingent veritablement inestimable. Malauradament, el sobtat capgirament de tots sabut ho féu anar tot a rodar. Els clixés de l'arxiu de proves, així com els dos teodolits nefològics, foren duts a Madrid. Les llibretes de treball, on hi havia el comentari científic de cada clixé, amb els paquets del Servei Meteorològic de Catalunya, foren venuts al drapaire.

L'Institut d'Estudis Catalans

No és cap novetat afirmar que l'Institut d'Estudis Catalans mantingué la seva dignitat acadèmica en un determinat període, gràcies a la munificència de Rafael Patxot. Aquest havia sostingut sempre la necessitat d'emancipar totalment la docta institució de les corporacions polítiques donant-li una estructura completament independent. L'any 1926 aquesta conveniència es féu inajornable, i aleshores Patxot s'imposà el deure de sostenir econòmicament l'Institut. Signà una avinença mitjançant la qual l'Institut i la Biblioteca de Catalunya continuarien llurs publicacions, les quals serien editades a despeses de la Institució Patxot. Acol·lit a aquest pacte, l'Institut d'Estudis Catalans prosseguí l'intercanvi establert amb les més prestigioses acadèmies estrangeres i es mantingué en el lloc on havia somiat de posar-lo el seu fundador Prat de la Riba.

Recordem entre les moltes publicacions del període: la "Flora de Catalunya", de Cadevall; l'"Anuari", de 1921-1926 (aparegut el 1931); els tres primers volums de les "Memòries", i, entre elles, l'obra de Josep Puig i Cadafalch "La geografia i els orígens del primer art romànic"; el "Butlletí de Dialectologia"; els "Arxius de la Secció de Ciències"; el "Diccionari Aguiló" (volums VI i VII); "El còdex musical de las Huelgas", de Mn. Higiní Anglès, etc.

La Fundació Concepció Rabell patrocinà també l'estudi, fixació del text i publicació de les Cròniques Catalanes dels comtes-reis, el volum II de les quals aparegué el 1928. El

resum de les tasques de l'Institut en els seus vint-i-cinc primers anys fa constar: "Rafael Patxot s'ha després de fons importants, que han enriquit les Seccions de la Biblioteca". Dins les publicacions de la Biblioteca de Catalunya, subvencionades per l'Institut Patxot, hi ha, entre moltes d'altres, les "Sentències catòliques del diví poeta florentí copilades per Mn. Jaume Ferrer de Blanes", en edició facsímil.

En el present període, a despeses de la Institució Patxot, entre d'altres edicions valuoses, l'Institut d'Estudis Catalans ha publicat l'obra del Dr. Fontserè "La tramuntana empordanesa i el mestral del golf de Sant Jordi" i els tres magnífics volums d'"Els diplomes carolingis a Catalunya", de Ramon d'Abadal.

Mots finals

Ens caldria enumerar l'aportació de Rafael Patxot a d'altres institucions barcelonines, com l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la Dona, de la qual fou "padrí d'Aula"; "La Paraula Cristiana", amb l'estampa de "La Nit Transparent", del canonge Cardó; el volum d'il·lustracions de la "Sigillografia Catalana", de Ferran de Sagarra; la contribució a editar les

LES LLETRES

"Normes del comerciant", de Carrasco i Formiguera, etc. No podem haver pretès de fer una llista de totes les empreses culturals realitzades sota els seus auspicis o la seva col·laboració. Allò que hem anotat és suficient i estalvia d'aplicar adjectius l'assenyalament d'intencions. Els propòsits ens semblen marfests i fan veure com Rafael Patxot va contribuir a donar una excepcional dignitat a la nostra cultura, ajudà decisivament a sostenir-la en tots els ordres en un dels períodes crítics en què l'assistència oficial li era regatejada o negada. No és aventur d'afirmar que, avui encara, vivim de la renda espiritual que ens proporciona el capital d'obres d'erudició i d'alta investigació que aleshores agabellàvem, gràcies també, en bona part, a l'assessorat de Rafael Patxot. Cal recordar-ho ara, amb agraïment, i cal divulgar la seva tasca de promotor i de mecenes de l'alta cultura catalana, per tal que sigui exemple i esperó per a aquells — nombrosos encara — qui poden i no volen, o no es decideixen a patrocinar generosament i intel·ligentment la cultura de llur terra, demostrant així llur manca d'esperit cívic i llur mediocritat.

JOSEP IGLESIES

SOBRE L'ORIGEN DEL FELIBRITGE

Hi ha qui creu que la primera font del felibritge s'ha de cercar en l'Edat mitjana, quan la llengua d'Oc, després d'haver senyorejat durant tres centúries les terres provençals i tolosanes, semblava haver rebut una ferida mortal el dia (12 de setembre de 1213) de la batalla de Muret, en què l'espasa que occí Pere I de Catalunya capolava també el somni d'una gran nacionalitat occitana. La croada contra l'heretgia albigesa esdevingué, en efecte, una guerra nacional arrasadora de llengües i pobles. "Cal considerar la guerra dels albigesos — diu E. Reclus — una revolució política, i és en aquest drama on cal cercar la raó del canvi d'equilibri que s'observa estudiant la història de Catalunya... El centre de gravetat es desplaça ràpidament del nord al sud, de la França meridional a Espanya. Castella va guanyar el que havia perdut Provença." (*L'Homme et la Terre*).

Això no obstant, tot just acabada la formidable lluita armada, set poetes llenguadocians es reuneixen a Tolosa i es conjuren per seguir mantenint el foc sagrat de la llengua materna — per dir-ho amb un tòpic admès. Llur obra serà relativament poc coneguda, però la llavor persistirà, i llur esforç — així com el d'altres poetes isolats que, al llarg dels segles, escriuen versos en llengua d'Oc — donarà els seus fruits.

El poble, d'altra banda, sobretot el del camp, guardarà fidelitat al llenguatge dels avantpassats — que és com dir al seu propi esperit — i així el salvarà. Ja al segle XVI Montaigne va tenir la idea d'escriure els seus famosos *Essais* en gascó, "langage bref, signifiant et pressé". I un altre escriptor de la mateixa terra i de la mateixa època, Pere de Garrós, proclamava que ell escrivia en llengua popular per tal de "sostenir l'honor del seu país i mantenir-ne la dignitat". Durant la segona meitat del segle XVIII, un capellà erudit, mossèn Millot, publicava la seva coneguda *Histoire littéraire des Troubadors*,

que és una reivindicació, ja tota romàntica, de la perenne poesia occitana, i, poc temps després, un poeta, Florià, natural de Sauva, llança per primera vegada un mot feliç, imaginat per ell i destinat a fer fortuna: el mot Occitània.

Al principi del XIX, un altre recercador, Fabre d'Olivet, escriu una *Dissertation sur la langue occitanique et les ouvrages des troubadours*, mentre el poeta Rochemore publica *Le Parnasse occitanique. Les recherches erudites culminen amb l'antologia titulada Choix des poésies originales des troubadours (1821)* en el pròleg de la qual, l'autor, Raynouard, afirma que la llengua d'Oc és el tronc d'on van néixer tots els idiomes romànics.

Fins ací els amants de l'occitanisme escriuen llurs obres en francès, però a partir del 1830, dos poetes humils, tots dos menestrals, Reboul, flequer de Nîmes, i Jasmí, fill del poble d'Agen, utilitzen exclusivament la llengua materna, en la qual donen també recitals poètics a diverses viles i ciutats de Provença i del Llenguadoc. Jasmí, sobretot, publicà tres o quatre reculls remarcables i formà, en certa manera, una escola de la qual pot dir-se que va néixer el moviment felibrista.

Contràriament al que molts creuen, Frederic Mistral no és el pare del felibritge, sinó el seu punt més alt, la màxima glòria. L'honor de fundar-lo escau al poeta Josep Roumanille, un home de rostre messiànic i barba fluvial, tal com la seva imatge apareix en les publicacions de l'època. Ell fou l'inspirador d'unes reunions de poetes de les quals va sorgir el projecte i l'organització d'una croada destinada a depurar la llengua d'Oc corrompuda pels anys de decadència i els modismes del patois. De bon principi, aqueixa idea xocarà (com va passar també a Catalunya als començos de la Renaixença) amb els partidaris d'escriure "com es parla", i hom acusà els provençalistes de voler confegir una llengua artificiosa i sense viabilitat.

A mitjan segle passat, set dels nous poetes — o troubadours